

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 42/01-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. októbra 2001 v senáte zloženom z predsedu senátu Daniela Švábyho a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatý podnet A. P., bytom D. K., zastúpeného advokátom Mgr. R. G., Advokátska kancelária, Ž., vo veci porušenia jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Dolnom Kubíne v konaniach vedených pod sp. zn. 5 C 74/96 a sp. zn. 7C 602/99 a takto

r o z h o d o l :

1. Návrhu A. P. na vylúčenie právneho zástupcu Mgr. R. G. a na ustanovenie iného právneho zástupcu v konaní vo veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. I. ÚS 42/01 **n e v y h o v u j e .**

2. Okresný súd v Dolnom Kubíne v konaniach vedených pod sp. zn. 5 C 74/96 a sp. zn. 7 C 602/99 porušil právo A. P., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 28. júna 2001 č. k. I. ÚS 42/01-14 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie podnet A. P., bytom D. K. (ďalej len „navrhovateľ“), vo veci porušenia jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Dolnom Kubíne (ďalej len „okresný súd“) v konaniach vedených pod sp. zn. 5 C 74/96 a sp. zn. 7 C 602/99.

V uznesení o prijatí na žiadosť navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu mu zároveň ustanovil advokáta Mgr. R. G., Advokátska kancelária, Ž., za jeho právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, pretože navrhovateľ preukázal splnenie podmienok pre takýto postup a uvedený právny zástupca s týmto ustanovením súhlasil.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatého podnetu (ďalej len „návrh“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený predsedom okresného súdu JUDr. P. B., stanoviskom zo 16. júna 2001 a navrhovateľ vyjadreniami z 30. augusta a 6. septembra 2001.

Predseda okresného súdu vo vyjadrení uviedol, že súhlasí s tým, aby bolo upustené od ústneho pojednávania v predmetnej veci. Vzhľadom na obsah vyjadrení účastníkov k opodstatnenosti návrhu ústavný súd dospel k názoru, že od ústneho pojednávania v predmetnej veci nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde). V dôsledku toho senát predmetný návrh prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutých spisov.

Navrhovateľ v podaní z 30. augusta 2001 podal návrh na vylúčenie právneho zástupcu advokáta Mgr. R. G. a na ustanovenie iného právneho zástupcu v tejto veci s odôvodnením, že označený advokát sa s ním spojil po ustanovení za jeho právneho zástupcu až listom z 28. augusta 2001, z čoho podľa jeho názoru vyplýva, že tento advokát nemá záujem ho zastupovať v tejto veci a toto zastupovanie berie ako nepodstatnú, vedľajšiu záležitosť. O tom sa presvedčil aj v telefonickom rozhovore 28. augusta 2001. Z týchto dôvodov stratil k nemu dôveru, pretože by robil zbytočné prieskumy v jeho konaní pred ústavným súdom, tak ako sa to robí na okresnom súde.

V súvislosti s týmto návrhom ústavný súd konštatuje, že uznesenie o ustanovení advokáta Mgr. R. G. za právneho zástupcu navrhovateľa v konaní pred ústavným súdom, v ktorom je zastúpenie advokátom alebo komerčným právnikom povinné (§ 20 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde), bolo tomuto zástupcovi doručené až 23. augusta 2001. Preto pokiaľ sa tento právny zástupca navrhovateľa s ním spojil za účelom prípravy zastúpenia dňa 28. augusta 2001, konal plne v súlade s povinnosťami ustanoveného právneho zástupcu. Výhrady navrhovateľa vyslovené voči tomuto právnenému zástupcovi sú preto zjavne neopodstatnené. Preto ústavný súd návrhu navrhovateľa na vylúčenie tohto právneho zástupcu a na ustanovenie mu iného právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom v predmetnej veci nevyhovел.

II.

Na základe spisov okresného súdu sp. zn. 5 C 74/96 a sp. zn. 7 C 602/99, ktoré na požiadanie ústavnému súdu zaslal predseda okresného súdu, a vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav týchto konaní:

1. Vec sp. zn. 5 C 74/96

Dňa 5. februára 1996 B., s. r. o., D. K. (ďalej len „žalobca“) podal na okresný súd proti navrhovateľovi návrh na vydanie platobného rozkazu na zaplatenie sumy 30.196,- Sk s prísl. titulom nezaplateného nájomného a úhrady za plnenia poskytované s užívaním bytu.

Dňa 8. februára 1996 okresný súd vydal navrhnutý platobný rozkaz, proti ktorému navrhovateľ podal 19. februára 1996 odpor.

V dňoch 25. apríla a 8. októbra 1996 boli vo veci uskutočnené pojednávania.

Dňa 19. novembra 1996 žalobca zaslal okresnému súdu stanovisko, zaslanie ktorého mu bolo uložené na pojednávaní 8. októbra 1996.

Pojednávanie nariadené na 26. marec 1998, na ktorom došlo k zmene na strane žalobcu (namiesto B., s. r. o., D. K. ďalej ako žalobca vystupovalo „mesto Dolný Kubín“), bolo po vypočutí svedkyne a vyjadrení navrhovateľa, v ktorom vzniesol námietku zaujatosti, odročené na neurčito za účelom predloženia spisu Krajskému súdu v Žiline na rozhodnutie o námietke zaujatosti a na predloženie dokladov účastníkmi konania.

Dňa 25. novembra 1998 bol spis predložený Krajskému súdu v Žiline, ktorý uznesením z 22. decembra 1998 č. k. 23 Nc 413/98-116 rozhodol o vylúčení sudcu Mgr. P. B. z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci z dôvodov, „že spôsob, akým okresný súd vykonával dôkaz za účelom zistenia skutočného stavu veci, že pripustil, aby v konaní vystupovala a vyjadrovala sa k meritu veci osoba, ktorá nebola účastníkom konania, nebola súdom k výsluchu predvolaná, nebola zisťovaná jej totožnosť a celý dôkaz bol vykonávaný spôsobom, ktorý odporuje ust. § 122 a nasl. O. s. p., mohol privodiť pochybnosti o nezaujatosti konajúceho sudcu“.

Toto uznesenie bolo po vrátení spisu okresnému súdu doručené účastníkom konania v januári 1999 a následne 12. februára 1999 predseda okresného súdu spis pridelený do senátu inému sudcovi (JUDr. Š. Z.).

Spis bol podľa referátu sudcu z 3. októbra 1999 pripojený k spisu sp. zn. 7 C 602/99 bez toho, aby následne došlo k spojeniu týchto vecí, v ktorých zákonným sudcom bol v tom čase JUDr. Š. Z.

Dňa 15. mája 2000 navrhovateľ oznámil okresnému súdu, že od 17. mája 2000 do 7. júna 2000 bude na liečení.

Sudca JUDr. Š. Z. ukončil svoje pôsobenie na okresnom súde k 30. júnu 2001 a následne obe veci boli dňom 1. júla 2001 pridelené do senátu sudcu JUDr. R. P.

2. Vec sp. zn. 602/99

Dňa 5. marca 1999 mesto Dolný Kubín (ďalej len „žalobca“) podalo na okresný súd proti navrhovateľovi návrh na vydanie platobného rozkazu na zaplatenie sumy 37.651,- Sk a iné titulom nezaplateného dlžného nájomného za užívanie bytu.

Okresný súd 3. júna 1999 vydal navrhnutý platobný rozkaz, proti ktorému navrhovateľ podal 18. júna 1999 odpor.

Pojednávanie nariadené na 19. október 1999 bolo po výsluchu navrhovateľa odročené na neurčito za účelom opätovného predvolania žalobcu, ktorého právny zástupca sa pojednávania z dôvodu kolízie s pojednávaním v inej veci nezúčastnil.

Dňa 15. mája 2000 navrhovateľ oznámil okresnému súdu, že od 17. mája 2000 do 7. júna 2000 bude na liečení.

Dňa 14. júna 2001 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito za účelom, aby žalobca predložil v určenej lehote doklady vzťahujúce sa na uplatnený nárok.

III.

Navrhovateľ sa predmetným návrhom domáhal rozhodnutia ústavného súdu o tom, že postupom okresného súdu v konaniach vedených pod sp. zn. 5 C 74/96 a sp. zn. 7 C 602/99 došlo na jeho ujmu k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...)“.

Okresný súd prostredníctvom svojho predsedu tento návrh žiadal ako neodôvodnený odmietnuť. Uviedol, že navrhovateľ predtým, ako podal návrh na ústavný súd, nevyužil prostriedky, ktoré mal pre prípad, že sa domnieval, že v uvedených konaniach došlo k porušeniu jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Ani v jednom z nich nevyužil postup podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej správe súdov“) a nepodal sťažnosť predsedovi súdu.

V prípade, že by tak urobil a bol by toho názoru, že jeho sťažnosť nebola predsedom súdu príslušným na rozhodnutie o nej podľa § 23 cit. zákona riadne vybavená, mohol následne požiadať s poukazom na § 27 ods. 1 písm. b) tohto zákona predsedu krajského súdu o prešetrenie vybavenia jeho sťažnosti predsedom okresného súdu. Navrhovateľovi taktiež nič nebránilo požiadať príslušného zákonného sudcu napr. žiadosťou o určenie termínu pojednávania a týmto spôsobom upozorniť zákonného sudcu, že podľa jeho názoru vznikajú v konaní prietahy. Niektorým z týchto spôsobov mohol navrhovateľ poskytnúť okresnému súdu možnosť, aby nedochádzalo k realizácii jednotlivých procesných úkonov v týchto veciach tak, aby bolo porušené jeho právo na prerokovanie týchto vecí bez zbytočných prietahov. V prípade, ak by tak sťažovateľ postupoval, ako predseda súdu by sa snažil prijať všetky potrebné a účinné opatrenia napr. v prípade, ak by zistil nadmernú zaťaženosť sudcu prejednávajúceho tieto spory oproti iným sudcom okresného súdu, úpravou rozvrhu práce, ako aj sledovaním priebežnosti vykonávania jednotlivých procesných úkonov v trojmesačných intervaloch, tak ako to robí vo veciach, v ktorých zisťuje prietahy v konaní z objektívnych alebo subjektívnych príčin. Na okraj toho ďalej uviedol, že najmä v období rokov 1996 až 2000 bol stav okresného súdu značne poddimenzovaný, a preto nebolo v možnostiach súdu pri akejkoľvek organizácii práce zabezpečiť plynulosť konania vo všetkých veciach.

K meritórnej stránke návrhu uviedol, že v konaní sp. zn. 7 C 602/99 určité komplikácie spôsobuje fakt, že na B., s. r. o., D. K., ktorá bola na základe mandátnej zmluvy správcom bytov vo vlastníctve mesta Dolný Kubín, bol uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 31. júla 2001 vyhlásený konkurz a mesto Dolný Kubín, vystupujúce v tomto konaní ako žalobca, malo podať návrhy na vylúčenie pohľadávok zo súpisu konkurznej podstaty uvedenej spoločnosti, resp. na určenie pravosti prihlásených pohľadávok, o ktorých doteraz nebolo právoplatne rozhodnuté. Identický právny problém vznikol aj vo veci sp. zn. 5 C 74/96. Vplyv na dĺžku konania malo aj to, že bolo potrebné posúdiť viaceré čiastkové otázky, akými sú napr. dôvodnosť a rozsah uplatnenia zľavy na nájomnom zo strany žalovaného, a aplikovať viaceré čiastkové predpisy (vyhlášky, smernice) ohľadne výpočtu nájomného – úhrad za dodávku tepla a teplej úžitkovej vody, vodného a stočného.

1. Pokiaľ ide o dôvod odmietnutia návrhu pre nevyužitie postupu podľa § 17 ods. 1 zákona o štátnej správe súdov, ústavný súd poznamenáva, že tento dôvod už skúmal v rámci rozhodovania o prijatí podnetu navrhovateľa na konanie. V uznesení z 28. júna 2001 v tejto súvislosti uviedol, že nezistil procesné prekážky, ktoré by podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde bránili prijatiu podnetu navrhovateľa na konanie v časti namietajúcej porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. K tomu dodáva, že v tejto súvislosti nemohol prehliadnúť skutočnosť, že vec sp. zn. 5 C 74/96 pôvodne prejednával ako zákonný sudca JUDr. P. B., ktorého na základe námietky zaujatosti podanej navrhovateľom krajský súd uznesením z 22. decembra 1998 vylúčil z prejednávania a rozhodovania v tejto veci, a že tento sudca sa neskôr stal predsedom okresného súdu. Ústavný súd povinnosť využiť právne prostriedky, ktoré vo veciach priet'ahov priznáva citovaný zákon, posudzuje vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a nie paušálne (pozri napr. uznesenie o prijatí podnetu vo veciach sp. zn. I. ÚS 60/00 a sp. zn. I. ÚS 28/01). V danej veci usúdil, že by bolo neprimerané od navrhovateľa vyžadovať, aby sa obrátil so sťažnosťou podľa § 17 ods. 1 cit. zákona na predsedu súdu, ktorý bol z jej prejednávania a rozhodovania právoplatne vylúčený v čase, keď vo veci konal ako zákonný sudca. Uvedenú okolnosť ústavný súd preto považoval za takú, ktorá navrhovateľa ospravedlnila z nevyužitia uvedeného procesného postupu. Predsedom súdu spomenutú možnosť účastníka konania podať žiadosť o určenie termínu pojednávania a tým upozorniť zákonného sudcu na vznikajúce priet'ahy v konaní nemožno považovať za právny prostriedok, ktorý účastník konania musí využiť predtým, než sa vo veci porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy obráti na ústavný súd. Preto na dôvody, na základe ktorých predseda okresného súdu žiadal návrh odmietnuť, nebolo možné prihliadnuť.

2. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitnosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. II. ÚS 26/95, I. ÚS 3/00). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade, pričom obidve veci z hľadiska prvých dvoch kritérií posúdil spoločne.

Pokiaľ ide o kritérium „zložitosti vecí“, žiadnu z preskúmaných vecí nemožno podľa názoru ústavného súdu hodnotiť vzhľadom na jej skutkovú a právnu povahu ako zložitú vec. Ide o bežné občianskoprávne spory a okolnosť, že pre rozhodnutie vo veci samej je potrebné posúdiť viaceré čiastkové otázky a aplikovať niekoľko právnych predpisov, nemôže sama osebe hodnotenie zložitosti veci podstatne ovplyvniť. Ani nariadenie konkurzu uvádzaného predsedom súdu nemožno na základe obsahu spisov v oboch týchto veciach považovať za takú okolnosť, ktorá by v rozhodujúcom čase sťažila postup súdu v konaní a ktorá by sa preto mala vziať do úvahy pri hodnotení kritéria zložitosti veci.

Pokiaľ ide o správanie navrhovateľa počas oboch konaní, ústavný súd v žiadnom z nich nezistil skutočnosť, na základe ktorej by ho bolo možné považovať za také, ktoré prispelo k predĺženiu konania.

Pokiaľ ide o postup okresného súdu, ústavný súd zistil v oboch veciach viaceré obdobia nečinnosti súdu.

Vo veci sp. zn. 5 C 74/96 okresný súd nekonal v období od 19. novembra 1996, keď navrhovateľ zaslal súdu požadované stanovisko, do pojednávania dňa 26. marca 1998, t. j. počas jedného roka a štyroch mesiacov; od 26. marca 1998, keď navrhovateľ vzniesol námietku zaujatosti voči zákonnému sudcovi JUDr. P. B., do 25. novembra 1998, keď bol spis za účelom rozhodnutia o nej predložený krajskému súdu, t. j. počas osem mesiacov; od 15. februára 1999, keď bol spis pridelený do senátu JUDr. Š. Z., do pojednávania dňa 14. júna 2001 vo veci sp. zn. 7 C 602/99, ku ktorej bola podľa vyjadrenia predsedu súdu pripojená aj predmetná vec, t. j. počas dvoch rokov a štyroch mesiacov. Nečinnosť okresného súdu takto spolu presiahla obdobie vyše štyroch rokov, ktoré nemožno ospravedlniť žiadnou okolnosťou, ktorú uviedol predseda okresného súdu.

Vo veci sp. zn. 7 C 602/99 okresný súd nekonal od pojednávania dňa 19. októbra 1999 do nasledujúceho pojednávania dňa 14. júna 2001, t. j. počas vyše jedného roka

a siedmich mesiacov. Ani pre túto nečinnosť súdu sa neuviedli žiadne relevantné skutočnosti, ktoré by ju mohli ospravedlniť.

K tomu treba dodať, že nedostatočné personálne obsadenie súdu alebo nadmerný počet vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, že sa za tým účelom prijali včas a adekvátne opatrenia (I. ÚS 19/00). V žiadnej z posudzovaných vecí nejde o takýto prípad.

V oboch veciach ústavný súd posúdil konštatovanú nečinnosť okresného súdu ako zbytočný prieťah, ktorý mal za dôsledok porušenie práva navrhovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2.